

Philipp Melanchthon

**Philippi Melanthonis,|| DE MISERIIS || PAEDAGOGO-||RVM,|| ORATIO:|| Officia
boni et fidi Praeceptoris,|| et rationem Instituendi studia || et mores puerorum
recti||mam; cum Querela de || molestiis praecepto-||rum, coniun-
||gens.||||[Hrsg.v. David Chytraeus]**

Rostock: Möllemann, Stephan, 1586

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1738735931>

Druck Freier Zugang

Cc-4447 a 1-8

Philippi Melanthonis, 7
DE MISERIIS
PÆDAGOGO-
RVM,
ORATIO:

*Officia boni & fidi Præceptoris,
& rationem Instituendi studia
& mores puerorum rectissi-
mam; cum Querela de
molestiis præcepto-
rum, coniun-
gens.*

ANNO
M. D. LXX XVI.

INDVSTRIO ET FIDELI PÆ-
dagogo, IOHANNI CHRY-
SOLITHO, Ruthensi,

S. D.

Optima & innocentissima pars generis hu-
mani est tenera ætas, quæ donum Spiritus
sancti in baptismo acceptum retinet, & simplici ac
pura fide, & voce balbutiente, Dei laudes cele-
brat. de qua Filius Dei ipse, Talium esse regnum
caelorum, adfirmat. Esi autem in hac natura
corruptione, & primæ educationis negligentia, &
parentum indulgentia, multi Pueri contumaciores
sunt, de quibus præsentis Orationis querela institu-
ta est: tamen, cum non omnes sint eiusmodi, ma-
gnum solatium est Pædagogo, docere hæc tenera in-
genia, quæ certum est placere Deo, ut rectè inuocent
Deum, & deinde organa Ecclesiæ & Reipublicæ
salutaria fiant. Cum igitur tu quoq; in hac, Pue-
rorum ingenia & mores teneros formandi, mili-
tia, Deo grata, & Reipublicæ utili, verseris:
mittere ad te hanc Orationem volui, quæ ratio-
nem regendi studia & mores puerorum utilissi-
mam præscribit, et simul de molestiis cum hac mili-
tia coniunctis queritur, quas scio te, magno & ex-
celsa animo, ut Christi militem decet, perferre.
Semper enim iuxta unum bonum duo mala Deus
distribuit hominibus: sed pij ac prudentes bona foras
proferunt & ornant, mala verò tegunt & dissimu-
lant. Bene vale. 30 Ianuarij.

DE MISERIIS PÆDAGOGO-
RVM, ORATIO.

N Æsopi apologis queritur apud Iouem asinus de suis ærumnis, quotidianis se operis confici & enecari. sed est querela pædagogorum de suis miserijs iustior profectò, si res ad calculos reuocetur, quàm asini. Quis enim vllò in pistrino asinus tantum mali pertulit, quantum mediocris pædagogus in vno atq; altero docendo, tum laboris exhaurit, tum molestiæ perpetitur? Quo in genere vitæ, quia mihi aliquandiu versari contigit, & experiri quàm sit calamitosum: libuit in præsentia de pædagogorum miserijs dicere, & communia mala nostri ordinis deplorare. Est enim quædam in malis voluptas, libere conqueri, sicut Ouidius ait, cum scripsit:

Expletur lachrimis egeriturq; dolor.

Proinde cum alios æquis animis de alienis negotijs dicentes audiatis, & mihi quæso meam agenti fabulam, verumq; dolorem repræsentanti, operam date. Et, si ille apud Terentium, cum dicit, hominem se esse, nihil humani alienum abs se esse, re-

etè iudicauit, humanum esse alterius miseria
affici: debetis profectò & vos vice mea
commoueri, & querelam meam patienter
audire, mihiq; veniam dare, sicubi diuitius
iusto in commemorandis malis nostris com-
morari videbor. Nam vbi dolet, aiunt, ibi
manum quisq; habet. Ego cùm per inopiam
ingenij sentirem me nil huc adferre posse,
quod magnopere delectaret: & me quotidi-
anæ vitæ consuetudo huius argumenti ad-
moneret: gessi scilicet meo dolori morem,
& hanc materiam sumpsi pro virili tractan-
dam. Ex qua equidem non ingenij laudem
sed in hac carnificina quædam eurarum so-
latia captabam. planè mihi requies, non fa-
ma petita est. Nec me sinebant hæc mala
diligentius elaboratam orationem huc ad-
ferre. Sed dum dolori obsequor, sine ordine
incondita pleraq; effudi, idq; condonabitis,
opinor, mihi facile, si qua miseratio mei
tanget. Neq; enim vacabat animo, sic oc-
cupato, verborum habere accuratiorem de-
lectum.

Sed exordiar aliquando causam, quam
animus meminisse horret, luctuq; refugit, &
querar apud vos de conditione Pædagogor-
um, quo genere hominum nulli mihi, ne
qui-

quidem in ergastulis, videntur infeliciores.

Primum enim, cum traditur pædago puer docendus, & ad humanitatem ac virtutem informandus, videte quæso quàm duram prouinciam, plenamq; miserrimi laboris ac periculorum capiat. Non antè matura ætas pueri videtur vt mittatur in ludum litterarium, quàm cum domestica indulgentia corruptus est, & vitia tum intelligit, tum degustauit. is non modò nullum amorem literarum aut admirationem, sed acerrimum erga illas odium, contemptum præceptorum, turpissima exempla domo adfert. Cum eiusmodi monstro præceptorum decertandum est. Si doceas, peregrinatur animus pueri, & vt optimè succedat, sexcenties idem inculcandum est, dum illi inuito hæreat in animo. cum paululum modò despexeris, rursus ex animo illa omnia toties decantata puero effluunt. Si reddere cogas quæ didicit, tum verò videas planè ludibrio haberi præceptorem. Nam puero, vt est contumacia, voluptas est admisisse aliquid, quod vrat & exerceat præceptorem.

Si quis cogatur docere camelum saltare, aut asinum fidibus ludere, nonne illum

A 3

egre-

egregiè miserum dicas, qui frustra maximum laborem sumat? At id tolerabilius est, quàm nostros pueros docere. Nam vt nihil promoueas in camelo aut asino exercendo, certè illi nulla iniuria cumulant molestiam. At isti belli pueri, cum strenuè defatigârunt nos, quàm sunt insuper in nos contumeliosif? Inuenias qui palàm ausit conuictum facere præceptori, & manus auriculas imitatur mobilis albas. Et eiusmodi mores domo ad præceptores adferunt, nihilo reuerentius antea parentes tractauerunt, quàm nunc magistros tractent. Et paulatim vertit in naturam mala consuetudo, vt corrigi & emendari hæc vitia nunquam possint. Quid est si non hæc est miseria, perpetuis curis ac labore in docendo frustra consumi & enecari? deinde pro tuis meritis etiam ludos deliciasq; & quidem puero fieri?

Pingunt apud inferos Sisyphum immane saxum in aduersum montem voluere, quod tamen è summo iam vertice rursus labitur & plani raptim petit æquora campi: Significariq; scribunt eo commento, irrito labore multos mortales confici. Mihi multò clarius repræsentari videretur inanis opera, si pingeretur ibi pædagogus cum eiusmodi puero

puero; qualem paulò antè descripsimus.
Quantò enim maius negotium est pædago-
go quàm Sisypho? nec tamen maius operæ
precium sit. Illius in versando saxo simplex
labor est & cura vacat, pædagogi vide mi-
hi quàm multiplex negotium sit.

Nunquam nisi coactus à præceptore pu-
er librum in manus sumit, vbi acceperit, o-
culi atq; animus expatiantur. Ibi tamquam
calcaria addenda, quæ admoneant officij.
Enarrat aliquid præceptor, iam illi delica-
to somnus obrepit, & securus in vtramq;
aurem dormit, dum se pædagogus dicendo
rumpit. Nouum ibi negotium fit pædago-
go expergefaciendi discipuli. Dictata repetua-
tur, experrectus adolescens iubetur adijcere
animum ad ea quæ traduntur, verùm non
est cura Hippocliidi, foris est anitus tan-
quam in alio mundo, in ganeis, in alea, in
perniciosis sodalitij ludis. Tantum abest, vt
meminisse aliquid studeat, vt eam legem,
quæ de conuiujs extabat apud Græcos,
μισῶν μνάμονα συμπίττω, ipse de scholis
latam putet, & incisam non in æs, sed in scul-
ptam animo circumferat *μισῶν μνάμονα
μωθητῶν*. Itaq; si postridie dictata reposcas
quia perfluxerunt aures omnia, nil tenet.

Ibi magistro redit labor actus in orbem.
Orditur pristinam cantilenam, nec semel
reperit, donec isti trunco vnum atque alte-
rum verbum infligatur. Quis est tam cornea
fibra, qui non stomachetur, tantum operæ
se perdere, præsertim cum interea & vale-
tudinis iactura facienda sit? Nam atterun-
tur & labesunt corporis vires, non modò
docendi labore, sed etiam cura, doloreq;
animi, quem, quia non respondent nostræ
diligentiæ studia puerorum, indignitas rei
parit. Seculum in his miserijs consumitur,
dum iste primas litteras didicerit. Nec pu-
tet se iam defunctum esse pædagogus. hæc
tantum nostræ Tragediæ præludia sunt,
restat Epitafis multo ærumnosior.

Infinitus labor est, os puerile formare, & ad
Latinam linguam assuefacere. Nam cum
lingua expoliatur consuetudine bene lo-
quendi, eamq; ad rem disertorum commer-
cia multum momenti adferant, primùm, vt
est negligentia, conuerunt ex proximo .h.
à patria lingua omnem sermonem. Latine
loqui, quia id difficilius erat, ne quidem
conantur. Deinde quia sui similibus dele-
stantur, eruditorum commertia, procul fu-
giunt. Apud vnum præceptorem Latino
sermo-

sermone vtendum est, ad quem cum ven-
tum est, Dij immortales, quale spectacu-
lum committitur? Puer aliquandiu in statuæ
modum prorsus mutus est. Postea vbi se col-
ligere cœperit, ac meditari verba, quia ani-
mus perturbatus est, oculi superciliaq; per-
uertuntur, si videas, dicas comitali mor-
bo arripi. peruertitur & os velut Cynico
spasmo fœdissimo rictu. Pôst vbi diu secum
luctatus est, tandem vocem ædit. Sed ne
deprehendatur, si quod fortè existet solœ-
cum, stridit obscure. Quidam ingeniosi sunt
in prostrema syllaba & casu dictionis obru-
endo, ne percipiatur. Iubet præceptor clara
voce pronunciare, ille iterat & verba caden-
tia tollit. Exaudit iam præceptor, sed nihil
nisi verborum portenta. Nec autores, qui
præleguntur, redolet sermo, nec cum Gram-
maticis præceptis conuenit. Hic demum
sentit se verè miserum esse pædagogus.
Nam cum ex studijs puerilibus non alius
fructus petatur, quàm vt expeditè loqui pos-
sint, hic videt sibi operam et oleum in dicen-
do perire, in tam prodigiosa discipuli in-
fantia. Sed quantæ difficultates exorbendæ
sunt, dum huic vitio mederi studet? Dissi-
mulandus ei dolor animi, iracundia reprimenda

menda est, comitate puero perturbatio ani-
mi sedanda, blandè inuirandus est ad lo-
quendum. Sæpe trahendi longius de indu-
stria sermones, vt consuetudinem Latine
loquendi puero faciat.

Hæc vna res cùm plus satis adferat mo-
lestiæ, tamen multò magis exercet præce-
ptorem Stylus, quem, vt Latina lingua fiat
puero familiaris, adhibendum esse videt, vt
vsu scribendi confirmatus tutò loqui possit.
Non enim vnum remedium ad excutien-
dum istum veternum puerilibus ingenijs
fatis est. Sed cùm nihil perinde ad paran-
dam quàm vberriam sermonis copiam
conducat atq; assiduus stylus, non alium la-
borem tamen perinde recusant suscipere
atq; scribendi. Nihil est opus hîc recensere
causas: Etenim nota vobis natura homi-
num nostrorum. Immane quantus labor est
perpellere, vt vel toto semestri vnum Epi-
stolion scribat? Ego verò comperi non ali-
am crucem nobis esse acerbiorẽ, quàm
cum istis cessatoribus quotidie rixari, cum
officij monentur. Neq; verò vnquam cogi
potest, vt vnum versum scribat, nisi præce-
ptor adsideat, dicter argumentum, suppedi-
tet verba. Iste cum inueniendi cura vacat,
tum

tum ægrè dictata excipit. Serò hac consue-
tudine eò promoueris, vt suo Marte con-
tur scribere, si tamen vnquam conatur.
Nam illum crede virgula diuina ad virtu-
tem incitari, qui vel serò per sese conatur
aliquid componere. Quis non malit in pi-
strino molere, quàm hanc tam molestant
plenamq; stomachi prouinciam gerere?

Sed fac istum tandem coepisse scribere,
plurimum operæ in Emendatione scripto-
rum ponendum est. Est enim sceleratus
præceptor, qui in hac re cessat, si Horatio
credimus, qui negat bonum virum esse,
qui cum censor fiat alieni scripti, vitia non
reprehendat. Est enim notus versiculus,

Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,
Primum autem in corrigendis sermonis vi-
tijs, oculatus præceptor non simplicem la-
borem sumit, dum Grammatica errata mu-
tat, dum obscure & ambiguè dicta perspicuè
explicat, dum impropria corrigit, dum hor-
ridis addit nitorem, & figuris illuminat, &
gratiora blandioraq; facit. Porro relegere
inepta scripta puerorū molestum est quam-
uis patienti præceptor, quanto magis e-
mendatio fatiget? præsertim cum plerumq;
ratio etiam cur quippiam mutarit, indican-
da sit.

da sit, Tum castigandi acrius qui negligenti-
tius scripsere, hortandi alij vt inceptum
cursum yrgeant. Neq; verò tantum sermo-
nis vitia monstranda sunt, sed in his qui
iam nonnihil promouerunt, rerum etiam
habenda ratio, & voluntates regendæ.

Quosdam enim conuitia delectant, in a-
lijs est ridicula vanitas, & inanis iactantia,
& ferè mores stylus arguit. Hæc vitia cum
vires accipiunt, nec è teneris animis euel-
luntur, hærent in senibus summa cum turpi-
tudine. Expendite quæso, quanto labore
constent hæc mediocribus præceptoribus,
vel si dociles habeant discipulos. & tamen
nostris ferè aut ingenia desunt, aut deest
voluntas discendi.

Duplicatur autem labor, cum summa vi
ad officium cogendi sunt. Nam vt in acie
parum fœlix Imperator, si milites habeat
primùm ignauos, deinde quos non pudeat
fugere, postremò qui non obtemperent, sed
pugnent iniussi, locum capiant ex suo arbi-
trio, non seruent ordines: Etenim apud
Thucydidem egregius quidam Imperator
dicit ad bene pugnandum requiri, vt velint
milites, vt fugere pudeat, vt obtemperent
Impe-

Imperatoribus: Ita in hac scholastica militia miserrimis curis præceptor conficitur, cum docendos susceperit, qui primùm non flagrant vlla cupiditate discendi. Nihil enim in omni vita egregium effici potest, nisi animus studio eius rei, quam affectat, ardeat, & ad eam magno quodam motu, atq; impetu rapiatur. At nostri turpiter frigent in discendo, nec accendi vlla ratione possunt, magis cogi volunt tanquam pecudes. Deinde nec laudis amore, nec pudore excitulantur.

Porro cùm hominum naturæ propriè pudor insitus sit, quid esse nostros pueros dicam, quos adeo non pudet inscitiae? ego verius monstra hominum dixerim, quàm qui mutilis membris aut cæci nascuntur. Est enim leuius malum, mutilo pede esse, quàm humana mente carere. Isti enim simpliciter humana specie beluinas mentes regunt. quos in re turpissima flagitiosissimaq; sui nihil pudet. Postremò nunquam quisquam tam foelix præceptor fuit, cui ita obtemperârît discipulus, vt præscriptam discendi rationem secutus sit, vt ad hos auctores euoluendos alligari se passus sit, in quibus eum solis versari atq; commorari, tanquam

quam domi suæ præceptor volebat, vt ad
tempus scripta absoluerit, vt ea quæ edidi-
cit statis horis memoria repetiuerit, vt ser-
mone castigatiore apud sodales vsus sit.
Nostri quidem, nihil horum præstant, in
carcerem se includi citius patientur, quam
in vno authore detineri. Varietas grata est
illi ætati. Iraq; varia, sed plerunq; dete-
riora legunt, si tamen aliquid legunt. Iam
fodere malunt, quam memoriam aut lin-
guam exercere. Sic sunt pueri in genere,
alij magis, alij minus ignaui. Nam etiam-
si quis indole generosa est, tamen ea ætate
parum in animis roboris est. Et quem-
admodum longus labor est infantium cor-
pora firmare, gestando, alijsq; mollibus ex-
ercitijs, sic infantia ingeniorum non nisi se-
rò curatur, postquam diu summa comitate
docueris & adsueseceris, nec aliter tractâ-
tis atque suos alumnos nutriculae tractant.
In tanta inertia istorum, cogitate quid ani-
mi præceptor sit, nimirum idem quod Im-
peratori, qui abiectæ victoriae spe, intelligit
hosti, salutem, tum suam, tum patriæ, scelere
exercitus sui proditam esse. Consumitur a-
cerbissimis curis, videns tam malè locari
grauissimos labores in iuuentute forman-
da.

Dixi

Dixi haftenus de ærumnis, quas in docendo tantum perferimus, restat altera officij nostri pars longè difficilior superiori, cura regendorum morum. Quid ibi mali non videt præceptor? Primum ætas illa natura ad vitium propensior est. Et Platon scripsit, nullam beluam intractabiliorem esse puero. Itaq; tantopere sudabit præceptor in regendis his, qui domi summa diligentia parentum ad religionem & ad bonos mores instituti sunt, vt leonem aut vrsum experiatur facilius posse gubernari quàm hos. Et tamen in scholas quotquot ferè mittuntur, pessimos mores, turpissima exempla domo adferunt, vt refringendi sint de integro. Est autem difficilius, praua, quæ semel infederunt, dedocere, quàm recta docere. Scitis enim Musicum illum gemina mercede docuisse, qui ante sub alijs magistris malè assuesacti erant. Pugnamus, ergo cum ingenijs puerilibus, quæ per sese ferocissima sunt, præsertim in Germanis & domestico vsu corruptis. Videte enim istos bonos parentes, quorum multi se Euangelicos vocant, cum in ea atate prima esse tradendæ religionis cura debeat, hi ne quidem sacras preces, Decalogum & hoc

hoc genus alia domi docent, pleriq; parentes contemptum religionis docent.

Tam corruptum hoc nostrum seculum est, ut iure possis dicere, deceptum esse Satyricum, cum dixit:

*Nil erit ulterius quod nostris moribus addat
Posteritas. Omne in præcipiti vitium stetit.*

Neq; enim dici potest, quanta accessio scelerum omnis generis, nuper adeo ad vetera vitia facta sit. Domestica disciplina perijt, quæ tamen nobis pueris erat mediocris. Magna diligentia domi tradebantur elementa pietatis. Nunc alia res est, ridetur sacra, eamq; summam sapientiam ducunt. Et quia Dei metus exemptus est animis puerorum, ruitur in omnia vitia, quorum ego iam memoracione non delector. Proinde cum in scholam ventum est, necesse est sumi in docendis primis pietatis gymnasmatis operam. Sed quid discerent infecti ante impijs opinionibus? Sed ut mediocriter succedat, tamen in officio retinere quantus labor est? domi retinere, arcere à corruptis sodalibus, à ganeis, ab alea, & reliquis similibus? Hoc qui potest, illum ego non hominem, sed planè Deum quendam

dam cœlitus in terras publicæ salutis causa
delapsus esse pronunciauero.

Mille artes excogitant pueri, fallendi
præceptoris. Et in pluribus tantus furor est,
vt palàm contemnant imperium. Quia e-
nim à literis perpetuæ feriæ sunt, ocium &
docet & alit vitia. Est enim verissima sen-
tentia, quam reliquit scriptam Columella
in præceptis, quæ patrifamilias præscribit:
Nil agendo fieri, vt homines male agere di-
scant. Iam vbi domo tanquam è carcere re-
fractis repagulis fugerit adolescens, miseri-
mæ curæ subeunt animum præceptoris.
Quæ ille in fabula Mitio sibi venire in men-
tem dicit de filio, eadem præceptorem solli-
citem habent, ne ille vsquam ceciderit, aut
perfregerit aliquid, aut vulnus acceperit, &
hoc genus alia: Quare iam cogitat sibi sum-
ma vi coercendum esse discipulum. Et cum
hactenus à plagis abstinuerit, hic demum ad
ferocitatem castigandam promuntur virgæ.
Nam nostri homines non nisi plagis coacti,
sicut de Phrygibus in prouerbio est, imperata
faciunt. Hic ille miser supra tot mala carni-
ficinam cogitur exercere, rem miserrimam,
quæq; vel in primis noceat valetudini no-
stræ. Nemo enim tam est à πατρὸς præceptor,
B quiri

quin ex contumacia adolescentium com-
moueat, quemq; non perturbet in verbe-
rando impetus?

Quid iam de cura valetudinis puerorum
dicam? quid de sumptibus moderandis?
quid de rationibus sumptuum perscriben-
dis? quæ, ne nimis longum faciam, cogor
omittere. Etenim

Non mihi si centum linguæ sint oraq; centum,

Omnia curarum percurrere nomina possim.

Postquam præceptoris labores recensui,
nunc videte, quæ vicissim pro his tum mer-
ces, tum gratia redeat. Hæc verò est Tragi-
ca catastrophe. Superiora omnia ludum &
iocum dices fuisse, prout hæc mala sunt, quæ
restant commemoranda.

Primum merces adeò est exigua, vt Saty-
ricus ea de re questus, scripserit: Pœnituit
multos vanæ sterilisq; cathedræ. Iure ste-
rilem cathedram dixit. Nam fossorem plu-
ris quàm præceptorem conducunt. In his
miserijs algemus, viuimus siliquis & pane se-
cundo, & vix nos à fame defendimus. Vi-
detis enim meam maciem, videtis vt lacer
incedam, quem si fortuna fecisset vel biblio-
polam, scitis quale sit id genus, ego iam auro
onustus incederem, tanquam aliquis Satra-
pa.

Dein-

Deinde, summa ingratitude puerorum est, qui non modò nullum se à nobis beneficiũ accipere ducunt, sed neminem peius de se mereri arbitrantur, quàm nos. Qui nihil discunt, nos perinde vt literas acerrimè oderunt velut suos carnifices. Quidam alij leuiter degustatis literis, cùm iam aliquam induant eruditionis persuasionem, sic placent sibi (nam id solet ea ætas) vt præceptores nihil morentur, seq; iam ad summum fastigium eruditionis peruenisse putent, vbi ex alto nos despiciant. Et non modò non vident quàm curtam habeant supellectilem, sed ne id quidem expendunt, quibus acceptum ferre debeant id quantumcunq; est quod didicerunt.

Nec ego interea recito quàm varijs contumelijs nos adficiant, vt suspendant naso, posticis sannis perant, si quid moneamus. Videte quæso quàm misera conditio nostra sit. In eam ætatem beneficia nostra collocantur, quæ nondum benefacta intelligit, tantùm abest, vt mutuo amore nos complecti, aut gratiam habere pro nostris officijs queat. Sic pereunt nobis beneficia nostra magis quam vllis mortalibus. Nam etiam cùm senuere discipuli, quia beneficij me-

moria non solet esse diuturna, nemo iam præceptorum meminit. quidam etiam malam gratiam reddunt, vt Nero fecit.

Neq; puerorum parentes pluris nos faciunt quàm ipsi pueri. Non expendunt depositam à se liberorum curam nobis imposuisse. Tota enim regendi docendiq; pueri prouincia nobis tradita est, plena sollicitudinibus & periculorum. Ipsi domi suæ securè suum negocium agunt. Et iam cum mercedulam dederint, vt exprobant nobis suum beneficium? Si quid rectè fecit filius, nihil laudis adscribitur præceptori. Si quid peccauit, accusatur præceptor. Diogenes cum adolescentis gestum in edendo reprehensurus esset, pædagogo impegit colaphum. Sic isti, quicquid peccant liberi, transferunt culpam in præceptores. Talis gratia nobis pro summis laboribus & curis redditur. Si quis huc conferat omnia vitæ genera, inueniet in nullo tantum calamitatum quantum in nostro, planeq; affirmare ausim, nos omnium mortalium longe ærumnosissimos esse, qui cum summos labores obeamus, in summâ tamen inopia vitam ægre traducimus, & interim nullo non contumeliæ genere adfici-mur à discipulis, ab illorum parentibus, de-nique

niq; ab his, de quibus præclarè meremur. Neq; quisquam opinor vestrum est tam ferreo pectore, quin si hæc consideret, vehementer misericordia nostri commoueatur. Superfunt autem multò plura mala, sed ego defessus sum hac commemoratione, & tempus vetat prolixiorem esse orationem.

Itaq; vt finiam, sunt mihi in hoc extremo actu discipuli nostri commonefaciendi, vt quoniam audierunt sua vitia accusari, ignauiam, contemptum literarum, amorem voluptatum atq; ocij, ingratitude: admoniti à nobis dent operam vt hæc emendent, ita & nobis minuetur labor noster, & ipsi domum summa cum laude redibunt, & adferent egregium instrumentum rei familiaris conseruandæ, dignitatis comparandæ, et Reipublicæ gerendæ. Nam cum vacui domum redeunt, quid accidit? quia nihil didicerunt, nullius vsus sunt in Republica, domiq; cum summa ignominia viuunt. Deinde quia in ocio multa vitia contraxere, ea hærent in illis, potant, amant, latrocinantur, vt publicum odium vrbis fiant. Exitus autem his moribus respondet, alij inter pocula occiduntur, alij suas fortunas in alea perdunt, alios perdidere amores.

Possem

Possem infinita exempla recitare, si fineret tempus. Sic enim Deus pœnam sumit de his, qui primùm Deo autore adhibiti ad discendum, non faciunt suum officium. Nam quod parentes iussere, id Deus tanq̃; sua iussa fieri voluit. Deinde malam gratiam bene meritis præceptoribus reddunt. Noli enim putare vllum esse scelus, quod perinde offendat Deum, atq; ingratitude: sic enim scriptum est, fore vt non recedat malum à domo ingrati. Quantum autem Doctoribus debeatur, tum inde existimari potest, quod in vicem parentum succedunt, & illorum affectus erga pueros induunt, tum etiam Paulus commonet, cum ait, Duplici honore dignos esse Doctores. Proinde, si cupitis vt fortunet vobis Deus vniuersum vitæ vestræ cursum, date operam, vt vicissim ea præstetis, quæ ille à vobis exigit, vt gnauiter obeatis prouinciam vobis à parentibus commissam, & vt præceptores vestros amanter complectamini, & religiosè colatis, vt & nostra studia & nostrum amorem erga vos augeatis, & mala nostra, vestra commoderate mitigetis.

D I X I.

54

f.

4447
(1887)

niq; ab his, de quibus pra
Neq; quisquam opinor vef
reo pectore, quin si haec con
ter misericordia nostri con
perfunt autem multò plura
defessus sum hac commemo
pus vetat prolixiorē esse

Itaq; vt finiam, sunt mih
actu discipuli nostri comm
quoniam audierunt sua vit
uiam, contemptum literari
luptatum atq; ocij, ingratit
niti à nobis dent operam vt
ita & nobis minuetur labo
domum summa cum laude
ferent egregium instrumen
ris conferuandæ, dignitatis
Reipublicæ gerendæ. Nat
mum redeunt, quid accidit
dicerunt, nullius vsus sum
domiç; cum summa igr
Deinde quia in ocio multa
ea hærent in illis, potant,
nantur, vt publicum odi
Exitus autem his moribus
inter pocula occiduntur, a
in alea perdunt, alios pe

mm 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150
Inch 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
C1 B1 A1 C2 B2 A2 B5 A5 A20 18 17 16 11
Patch Reference numbers on UTT
Image Engineering Scan Reference Chart TE263 Serial No. 033
10 09 03 02 01 C7 B7 A7 C8 B8 A8
U2 Rostock 0515000
the scale to

II.
er-
lé-
u-
oo
n-
no
vt
a-
o-
o-
nt.
psi
d-
a-
et
o-
li-
ca,
nt.
te,
ci-
nt.
lij
as
es.
m